

Herrijzenis van het Prilleke in Uden Gekoesterde, afgebroken boom krijgt een vervanger

Sinds 1868 werd op de Markt te Uden het beeld bepaald door een monumentale boom, genaamd het 'Prilleke'. De linde was bijzonder vanwege zijn vorm en centrale positie op de Markt, het plein dat elke maandag dienstdoet als regionale markt. Helaas is de boom tijdens een voorjaarsstorm op 20 mei 2006 afgebroken. Nu, na zes jaar, is onder politieke druk het Prilleke weer herplant op de Markt in Uden en kan de nieuwe boom weer decennia lang het hart vormen van de Markt. Maar dat ging niet zomaar.

Tekst en foto's: Henry Kuppen

De stam bevatte draadeinden en afdekplaten

Op de Markt te Uden stond sinds 1868 het Prilleke. Het betrof hier een monumentale linde met een bijzondere verschijningsvorm: de boom was in een soort kelkvorm gesnoeid. De soort was een gewone linde, *Tilia europaea*, waarvan de stam op 250 tot 275 cm hoogte eindigde en uiteenwaaierde in een kelkvorm met ongeveer acht tot tien gesteltakken. Deze gesteltakken werden regelmatig geknot, maar hieraan kwam in de jaren zeventig een einde.

Ondergang Prilleke

In de jaren zeventig is de boom volgens de toen geldende boomchirurgeninzichten behandeld. Getracht werd de aanwezige rotting in de stam te stoppen door het rotte hout weg te frezen. Later is mede door boomdeskundige Alex Shigo het besef gekomen dat dit meer kwaad dan goed deed en bleek de behandeling ook hier niet het gewenste effect te bereiken: de rotting in de stam had doorgezet. Maar het was niet alleen maar slecht wat over de boomchirurgen valt te melden. Zowel de takken van het Prilleke als de stam werden met draadeinden en staalkabels in

stand gehouden. Zonder deze hulpmiddelen zou de boom al veel eerder zijn verdwenen.

Tijdens een voorjaarsstorm op 20 mei 2006 brak de boom in de avond ongeveer op 100 cm hoogte van zijn stam. Er was gelukkig geen persoonlijk letsel, maar wel materiële schade: vijf auto's raakten onder de boom bedolven. Nog diezelfde nacht kwamen mensen met zagen om delen van de boom mee te nemen als souvenir. Daags na de storm kwamen veel mensen kijken naar de restanten van het Prilleke dat een grote emotionele waarde voor Uden had. Er heerste een gelaten stemming bij de restanten van de boom. In de plaatselijke krant verscheen een gedicht van Cor van de Broek dat het verdriet en het gemis van de boom tot uiting brengt.

"Ut Prilleke",

*Daor littie,
De trots van ons durp,
saome mi de meule van Jetten,
en de growwte kerk,
Ut gezicht van Uje.*

*138 jaor geleeje geplant,
Op unne auwe wotterput,
Die ut leeve ha gegeeve,
Mar ok dun dood.*

*Unne lijnenbom, die alles
en iedereen overleefde.
Tweej ôrlooge
en de hardste sturme trotseerde.*

*Uitgehoid dur de grille
van de nètuur,
Mi kabels en pinne,
geholpe dur de mens.*

*Dun bom van Uje,
die elke winter wèr stierf,
Um in de lente wer fier,
uit te schiete.*

*Ut rustpunt van de mèrt,
die oe verkoeling gaaf,
Op ut bengske, onder dun bom
In heete zomers.*

*En nou, littie daor,
zonne leste hevige strijd,
verlorre teege de nètuur,
die gift, mar ok nimt.*

*Zotterigsaovens
Huilende gezichten,
die niet begripend,
staon te keeke,
Nor ut gebrooke,
ut gebrooke hart van Uje.*

**Bruukske
Cor van den Broek**

Aanvankelijk geen nieuw Prilleke

Direct na het vallen van de boom werd door de politiek besloten om eerst de overweging te maken of er wel een nieuw Prilleke moest komen en zo ja, waar. Voor wethouder Marnix Bakermans was het in 2006 namelijk helemaal zo zeker nog niet dat op de plaats van het omge-

Daags na de storm 21 mei 2006 is er veel belangstelling voor de gesneuvelde boom

Details holle stam met dunne restwand

Het herrezen Prilleke kreeg een aantal ambassadeurs toegewezen die hun wens in de boom mochten hangen.

waaide Prilleke op de Markt in Uden een nieuwe boom zou worden geplant. 'Het is natuurlijk zonde van deze oude boom, maar je kunt geen Prilleke terugplanten. Dat is historie en voorbij. Er is nu wel ruimte gekomen om toekomstige evenementen meer kansen te geven. Zo zou je het ook kunnen bekijken.' In de loop van de jaren bleken er steeds meer evenementen plaats te vinden op de Markt en was de kroon van de boom lastig tijdens de kermis en ijsbaanactiviteiten. Tijdens een paardenevenement moest de boom helemaal binnen een tent gezet worden om zo toch een overdekte rijbak van voldoende formaat te kunnen maken.

Satire over Prillekeverdwijning

In de loop van de jaren heeft de satirische website www.gekkermoethetnietworden.nl veel aandacht besteed aan het verdwijnen van het Prilleke en de politiek regelmatig op de hak genomen.

In politiek opzicht is het jaren rustig rondom het Prilleke en verdwijnt de aandacht naar de achtergrond. Totdat toch de waarde wordt ingezien van het symbool van de Markt en in november 2012 wordt besloten om een nieuw Prilleke te planten.

Toch een nieuw Prilleke

Besloten is om een boom te planten die het model van het Prilleke moet hebben. Gelukkig is er veel geïchiveerd over de boom, maar na een zoektocht bij Nederlandse en buitenlandse kwekerijen blijkt dat dit model niet te koop is en geheel opnieuw gevormd zal moeten worden. Een klankbordgroep gaat binnen Uden op zoek naar een geschikte boom en na enkele maanden is de keuze gevallen op een *Tilia platyphyllos*, een grootbladige linde met een omtrek van 97 cm, op een sportpark in Uden. De geselecteerde boom heeft de voorkeur omdat deze in Uden is opgegroeid en de boom is laag vertakt, wat

Plaatsen frame in linde

Geselecteerde linde

noodzakelijk is om de vorm van het oude Prilleke enigszins te benaderen.

Linde omvormen tot Prilleke

De geselecteerde linde is weliswaar laag vertakt, maar er is een doorgaande groei in aanwezig en de zijtakken hebben nog een te opgaande positie. Daarbij komt dat de boom al een omtrek heeft van 97 cm en dus al een behoorlijke kroon heeft met statische takken. Er is dus het nodige te ondernemen om de oude vorm te benaderen. De gesteltakken zijn uiteen te leiden met behulp van een hulpconstructie. Acht tot maximaal tien

De onthulling

gesteltakken zijn van onderuit tegen het frame te binden. Uiteindelijk kunnen de gesteltakken tot ongeveer 6 à 7 meter hoogte uitgroeien. Hiermee zou het Prilleke een totale hoogte van ongeveer 9 à 10 meter krijgen en is bovenin een takloze binnenruimte van 7 meter diameter. Er wordt door een staalconstructiebedrijf een hulpconstructie van een stalen frame gemaakt die de gewenste vorm zo veel mogelijk benadert. Vanaf oude foto's zijn de maten ingemeten en is het frame ontworpen. Door de takken naar de stalen vorm te trekken zal het model van de oude, monumentale boom zo veel mogelijk benaderd worden. Besloten wordt om de boom niet ter plekke op het sportpark om te vormen, maar ook niet in het centrum, want beide locaties geven de nodige beperkingen in de uitvoering. De boom wordt met de bomenvrachtschip en 260 cm kluit tijdelijk verhuisd naar de gemeentekwekerij, waar deze wordt omgevormd tot het Prilleke. Het plaatsen van de gehele constructie van 300 kilo blijkt een delicate klus. Het frame moet volledig recht geplaatst worden, maar rust voornamelijk in de takken. Door een deel van de stam van de top tijdelijk te laten zitten is echter wel een steunpunt in het midden gevonden om meer stabiliteit in de constructie te krijgen. Door dit stamdeel in de toekomst permanent te remmen in zijn ontwikkeling en zelfs uiteindelijk af te laten sterven zal het midden leeg blijven en wordt de vorm van het oude Prilleke het meest benadert. Uiteindelijk af te laten sterven zal het midden leeg blijven en wordt de vorm van het oude Prilleke het meest benadert. Tijdens het binden blijken de takken moeilijk te buigen, april is erg koud en daardoor vertonen de takken weinig buigzaamheid. Besloten is om de takken verder uit te buigen als de sapstroom meer op gang is gekomen en buigzamer zijn door hogere temperaturen.

Aanplant en officiële opening

Besloten is om een officieel tintje te geven aan de aanplant van het Prilleke en de basisscholen hierbij te betrekken. Omdat het logistiek de nodige beperkingen geeft om een kluit van 260 cm te planten en ook nog vele mensen hieromheen te hebben wordt de boom de dag voor de handeling geplaatst. De boom wordt geplaatst in lavasubstraat in de verharding op de Markt voor het oude gemeentehuis. Diezelfde dag wordt de verharding rondom de boom herplaatst en een boomrooster geplaatst.

'Opening' Prilleke

Op woensdag 27 maart is het eindelijk zover: alle zestien basisscholen van Uden hebben een spreuk op een plaquette in een boombladvorm laten printen. 's Morgens vroeg worden vijftien van deze bladeren aan de stalen constructie in de boom gehangen. Vervolgens wordt een doek van vijftien bij vijftien meter over de boom getakeld met de ladderwagen van de brandweer. Enkele honderden mensen waaronder raadsleden, het Gilde, zangkoren en de stadsdichter, zijn bij de onthulling aanwezig. Tijdens de officiële onthulling wordt het doek door de ladderwagen van brandweer met de burgemeester in het werkbakje van de boom getrokken. Vervolgens gaat burgemeester Henk Hellegers samen met een leerling van de basisschool omhoog om de laatste plaquette in de boom te plaatsen. De herrijzenis van het "Prilleke" is een feit!

De auteur Kuppen is werkzaam bij Kuppen Boomverzorging.

Stuur dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-3846>